

Ministerie van Binnenlandse Zaken

Binnenlandse Veiligheidsdienst

Aan geadresseerde
(zie verzendlijst)

Bijlagen	Uw kenmerk	Ons kenmerk	Datum
1		2154375	7 juli 1992
Onderwerp		Dienstonderdeel	

In november 1991 verscheen het rapport: "Joegoslavië, Brandhaard in Europa", waarin de resultaten van een eerste onderzoek naar de relatie tussen enerzijds de wettelijk gestelde BVD-taken en anderzijds de uitstralingseffecten van de Joegoslavische burgeroorlog op de Joegoslavische gemeenschap in Nederland werden beschreven. Indertijd werd aan u op korte termijn - medio mei - een up-dating van bovengenoemd rapport toegezegd. Door de turbulente ontwikkelingen in Joegoslavië is het ons echter niet mogelijk gebleken om binnen de gestelde termijn een actueel rapport te maken, aangezien de eindversie van het rapport in kwestie telkens weer door de gebeurtenissen werd achterhaald. Toch lijkt het mij wenselijk om, in afwachting van het vervolgrapport waaraan momenteel de laatste hand wordt gelegd, u een kort overzicht van de huidige situatie te geven deze treft u bijgaand aan. Dit overzicht heeft een informerend karakter. Voor eventuele reacties houd ik mij aanbevolen.

HET HOOFD VAN DE DIENST,
namens deze,

O. Koerten
Directeur Staatsveiligheid

VERZENDLIJST D3

Aan
Hoofd Militaire Inlichtingendienst
Plein 4
2511 CR DEN HAAG

6 juli 1992

INTERIM-RAPPORTAGE JOEGOSLAVIE

1. DE SITUATIE IN HET VOORMALIGE JOEGOSLAVIE

De gebeurtenissen op het grondgebied van het voormalig Joegoslavië laten er geen twijfel meer over bestaan dat het aldaar vigerende conflict inmiddels vrijwel uitzichtloos is en een uiterst kwaadaardig, tevens welhaast genocidaal karakter kent. Tekenend voor dit karakter zijn de vele geschonden "wapenstilstanden" alsmede de veelvuldig voorkomende onnoemelijke wreedheden.

Het heeft er alle schijn van dat alle Joegoslavische republieken met de burgeroorlog te maken gaan krijgen. Na een succesvolle secessieoorlog van Slovenië was het de beurt aan Kroatië om het hoofd te bieden aan wat met enige mate van reserve te omschrijven is als de Servische agressie. Hoewel er momenteel sprake is van hevige strijd in Bosnië & Hercegovina -met als uiteindelijke doel n.a.w. de verdeling van die republiek tussen Kroaten en Serviërs en de creatie van een klein schijnonafhankelijk Islamitisch "kanton"- is de strijd in Kroatië om de door Servië bezette Kroatische gebieden verre van geluwd.

Momenteel ligt het in de lijn der verwachtingen dat de Servische provincie Kosovo het volgende slachtoffer van gewelddadigheden zal gaan worden. De -volgens Servische opvattingen- Albanese "minderheid" daar (toch ruim 90% van de bevolking van Kosovo) wordt op brute wijze onderdrukt door de Servische machthebbers. Diverse bronnen maken melding van de waarschijnlijkheid van het begin van grootschalige gewelddadigheden in Kosovo op zeer korte termijn.

De band tussen Griekenland en Servië zal mogelijk strakker worden aangetrokken. Immers, enerzijds is daar de Griekse vrees voor een Turks-Islamitische omsingeling door Turkije, Albanië, Kosovo alsmede de Macedoonse en Bulgaarse Moslims, terwijl anderzijds de Serviërs een reële vrees koesteren voor een totaal isolement. Een deeloplossing voor beide problemen lijkt gelegen in een Grieks-Servische coalitie die naast politieke winst tevens vanuit etno-religieuze optiek enige traditionele logica niet ontbeert. Het onvermijdelijke slachtoffer van een dergelijke kongsi zou Macedonië worden, zodat de veronderstelling dat op termijn ook in die republiek oorlogshandelingen verwacht zouden kunnen worden, gerechtvaardigd lijkt. De roep om territoriale en politieke autonomie van de Macedoonse Albanen onderbouwt mede deze veronderstelling.

Bestaan er nog middelen om dit conflict te beteugelen?

Militair gesproken zal dit uiterst moeilijk blijken. 17 Duitse divisies konden het in de Tweede Wereldoorlog niet klaarspelen en partisanen-tactieken zijn in Joegoslavië uitgevonden dan wel geperfectioneerd. De militaire situatie in Joegoslavië kan het best omschreven worden als een "open-eind-conflict".

Economische sancties kunnen wellicht iets bereiken: Servië, en met name de Servische burgerbevolking, lijkt last te krijgen van de maatregelen die in VN-kader tegen haar zijn uitgevoerd. Daarentegen verluiden berichten uit doorgaans goed ingelichte

bronnen dat Servie het nog jaren kan uitzingen: de legervoorraden zijn extreem groot, productie van militaire goederen vindt in het land zelf plaats, het land beschikt nog over een agrarische structuur en traditie waarvan geprofiteerd kan worden in die zin, dat het op een minimum niveau qua voedselvoorziening praktisch autarkisch is, en enkele buurlanden zouden aan embargo-ontduiking doen om de eigen economie niet teloor te zien gaan. Er zijn sterke aanwijzingen dat vanuit Hongarije nog steeds sluipend goederen-verkeer plaatsvindt.

Politiek gezien is een daadwerkelijke regeling van de minderhedenproblematiek een absoluut vereiste zonder dewelke duurzame vrede niet te realiseren zal zijn; steun aan Servische democratische oppositie, die serieus zegt dit na te streven, is aanbevelenswaardig.

Onder deze omstandigheden is de Servische bevolking politiek haast apatisch, de relatief grootschalige marathon-demonstratie van de oppositie in Belgrado ten spijt, mede door gebrek aan geloofwaardige politieke alternatieven. "Socialistische" en "democratische" stromingen hebben beide dezelfde inzichten over de uiteindelijke lotsbestemming van Servie, nl. de totstandkoming van een etnisch zuiver, Orthodox Groot-Servie. Overigens beschikt Draskovic, de voornaamste antagonist van Milosevic, niet over een doortimmerd politiek program met behulp waarvan de huidige problematiek zowel als de Servische strategische doelstellingen kunnen worden gerealiseerd.

Opvallend in het politieke bestel van Servie is de rol die door de vrouwen achter de grote leiders wordt gespeeld: zowel de vrouw van Milosevic als die van Draskovic oefenen een grote radicaliserende invloed uit. Ondanks dit alles lijkt Draskovic overigens de enige die op dit moment een vredesbevorderende rol van betekenis zou kunnen vervullen. Het moment dat hij met het oog daarop ook internationaal naar buiten zal treden is wellicht niet veraf meer.

De crisis in Joegoslavië heeft een vluchtelingenstroom op gang gebracht, die zijn weerga in de afgelopen decennia niet kent. Niet-Servische vluchtelingen zoeken een goed heenkomen in de "rustige" streken van bijvoorbeeld Kroatie, waardoor vooral Dalmatie ernstig economisch nadeel ondervindt. De Servische vluchtelingen zoeken hun heil in Servie. Servie wordt hiermee voor een extra probleem gesteld, namelijk hoe deze stroom vluchtelingen te verwerken op een moment van economische rampspoed.

Servie zelf lijkt zich inmiddels schuldig te maken aan een gestaag grootschaliger deportatie van vooral Kosovaren, een deportatie die niet zozeer een bijproduct als wel een duidelijke (neven)doelstelling lijkt te zijn geworden.

2. VLUCHTELINGENSTROOM

Sedert december 1991, toen Duitsland geen vluchten uit Joegoslavië meer toeliet, is Maastricht Airport geworden tot het aanvoerpunt van vluchtelingen uit Joegoslavië. Was er in het begin sprake van vluchtelingen van alle etnische groeperingen, de laatste maanden worden vrijwel uitsluitend Kosovo-Albanezen naar Nederland vervoerd, hetgeen het vermoeden dat er in Servie een "Aussiedlung" plaatsvindt kracht bijzet.

De inschatting is, dat als de aanvoer van deze vluchtelingen op vliegveld Beek met de huidige aantallen stand blijft houden, in de loop van 1992 tussen de 40.000 en 50.000 "Joegoslaven" in Nederland zullen landen.

Tot 1 juli jl. was het zo, dat in eerste aanleg ongeveer 90% van de reizigers doorreisde naar Duitsland vanwege gunstiger asiëlvorwaarden. Duitsland zal echter n.a.w. per 1 augustus 1992 een visumplicht voor alle Joegoslaven gaan invoeren. Momenteel heeft Duitsland al een stop ingevoerd voor de reizigers die via Maastricht Airport worden aangevoerd. Dit, gecombineerd met de visumplicht voor alle Joegoslaven voor de gehele Benelux, veroorzaakt problemen: opvang van de Joegoslaven in Limburg is niet geregeld en het ontbreekt momenteel aan goede nationale en internationale afspraken over het verwerken van de stroom vluchtelingen uit Joegoslavië. De reden overigens dat Maastricht Airport werd gekozen als plaats waar de vluchtelingen heengebracht werden heeft alles te maken met het verschil in beleid in Duitsland: de richtlijnen van de Duitse staat op bondsniveau zijn duidelijk verschillend van de richtlijnen voor toelating op deelstaat-niveau en de toelatingseisen aan de Nederlands-Duitse grens zijn afwijkend van die aan de grens tussen bijvoorbeeld Oostenrijk en Duitsland, alwaar een nog strengere toepassing plaatsvindt.

Op 6 juli zal ook Nederland effectief overgaan tot de invoering van een algehele visumplicht voor Joegoslaven. Of dit een rem op het aantal vluchtelingen zal betekenen of slechts een vertraging in hun komst kan nu nog niet voorzien worden. Nederland en België beschikken in Sofia en Skopje over instanties die visa kunnen verstrekken, zodat rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid dat slechts een vertraging ingebouwd wordt in de aanvoer van vluchtelingen met het instellen van een visumplicht. Getalsmatig kan slechts gegist worden naar het aantal vluchtelingen dat in Nederland gebleven is c.q. weer vanuit Duitsland en België naar Nederland "teruglekt", al dan niet gestimuleerd door lokale autoriteiten van onbekend mandaat. Wel is bekend, dat gemeenschappen van Kosovaren in Amsterdam, Rotterdam en Utrecht melding hebben gemaakt van het feit dat zij al in vele gevallen tot opvang van vluchtelingen zijn overgegaan. Over de opvang van de vluchtelingen wordt op politiek niveau tussen takken van de L.D.K. (de belangrijkste politieke partij in Kosovo) in Rotterdam en Brussel contact gehouden. Uit verkregen informatie is bovendien duidelijk dat aan de vluchtelingen-uitstroom een (corrupte) organisatie ten grondslag ligt.

3. DE SITUATIE IN DE JOEGOSLAVISCHE GEMEENSCHAP IN NEDERLAND

Het hoeft niet als verrassing te komen dat de verhoudingen binnen de Joegoslavische gemeenschap gedurende het laatste half jaar verslechterd zijn. Berichten over familie-leed, gekoppeld aan de import van oorlogsemoties middels de instroom van vluchtelingen in de gemeenschap, hebben de spanningen verhoogd, zonder dat het echter tot nu toe tot geweld is gekomen.

Was er in eerste instantie sprake van een afscheiding van de Kroaten uit de Joegoslavische gemeenschap, momenteel wordt duidelijk dat ook de Islamieten uit Joegoslavië, en met name die uit Bosnie, zich gaan organiseren op etno-religieuze basis. Momenteel bestaan er al twee verenigingen van Bosniërs in

Rotterdam en de Joegoslavische gemeenschap in Utrecht lijkt te worden gedomineerd door Bosniers.

Opvallend is ook de tegenstelling tussen Serviërs en Turken die in enkele Nederlandse gemeentes is waargenomen. Oorzaak zou mede te vinden kunnen zijn in de opstelling van Turkije in het Joegoslavische conflict, tot op heden slechts verbaal overigens. Hier moge mede verwezen worden naar de Servisch-Griekse band die lijkt te gaan ontstaan (onder punt 1).

In tegenstelling tot in Joegoslavië zelf hebben in Nederland nog geen aanslagen op "politieke" personen in de Joegoslavische gemeenschap plaatsgevonden. Een dergelijke politieke dekmantel wordt wel gebruikt bij afrekeningen in het Joegoslavische criminele circuit in ons land.

Nieuw in de Joegoslavische gemeenschap is een soort "vluchtelingen-belasting", welke is waargenomen in de Kosovaarse gemeenschap in België. De Kosovaren worden geacht drie procent van hun inkomen te storten op een bankrekening, gelden die worden gebruikt voor een toekomstige zelfstandigheidsstrijd en humanitaire hulp aan Kosovo. Opmerkelijk is de mededeling dat deze "belasting" op straffe van sancties verplicht is gesteld. Sancties zijn nu nog niet bekend, maar zullen worden toegepast wanneer de Kosovaren in Kosovo terugkeren. De nauwgezette registratie van de Kosovaren, welke begin dit jaar ook in Nederland plaatsvond, laat er geen twijfel over bestaan dat de mensen gevonden zullen worden voor het toepassen van strafmaatregelen. Nog niet bevestigde berichten maken melding van een zelfde fenomeen in de Kroatische gemeenschap: tegoeden van Kroaten buiten Kroatie zouden bevroren zijn en van hen wordt een "schatting" verlangd. Mannen zouden drieduizend gulden moeten betalen, vrouwen duizend gulden en per kind wordt een bedrag gevraagd van vijfhonderd gulden.

Kortom: radicaliseringstendensen binnen de Joegoslavische gemeenschap zijn traag, maar reeel aanwezig. De contouren van randverschijnselen van (neo)criminele aard worden zichtbaar.

4. DIPLOMATIEKE VERTEGENWOORDIGING

Het feit dat de nieuwe Federatieve Republiek Joegoslavië (Servië & Montenegro) niet door de Nederlandse overheid wordt erkend als rechtsopvolger van de voormalige SFRJ, maakt de ambassade van de Socialistische Federatieve Republiek Joegoslavië statusloos. Consul tevens geïdentificeerd inlichtingenofficier van de Servische inlichtingendienst, is in het kader van de VN-sancties uit Nederland verwijderd. Dit geschiedde mede op grond van door de BVD geleverde informatie over activiteiten van die niet in overeenstemming waren met zijn accreditering (o.a. manipulatieve relaties met overheidsfunctionarissen).

Inmiddels zijn in Brussel een drietal nieuwe diplomatieke vestigingen ontstaan, te weten van Kroatië, Slovenië en Bosnië. In het geval van Kroatië en Slovenië worden al door Nederland middels deze instanties zaken gedaan of wordt ernaar verwezen in voorkomende gevallen. De vestiging van Bosnië is in deze nog te recent om er uitspraken over te kunnen doen. Opmerkelijk van de zijde van Kroatië is de mogelijkheid, die door de vertegenwoordiger in België werd uitgesproken, om in geval van dreigingen tegen de Kroatische gemeenschap -of juist vanuit die gemeenschap stammend- handelend te kunnen optreden. Servië is overigens niet zonder status in de Servische kolonie in Nederland. Bepaalde centrale figuren in die gemeenschap onderhouden kennelijk nauwe contacten met de autoriteiten in het nieuwe Joegoslavië en oefenen invloed uit.

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Aan:
- Binnenlandse Veiligheidsdienst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
Onderwerp		DIS/92/095/2952.	23 JULI 1992
Interim-rapportage			
Joegoslavië			

Referte: Uw brief nr. 2154375 van 7 juli 1992

1. Met referte bood U aan Uw interim-rapportage Joegoslavië.
2. Met betrekking tot bedoelde rapportage wil ik het navolgende onder Uw aandacht brengen.
 - a. In de tweede alinea op bladzijde 1 wordt melding gemaakt van "door Servië bezette Kroatische gebieden". Deze formulering is om een aantal redenen onjuist.
 - (1) Er is in Kroatië nauwelijks sprake van door Serviërs bezette gebieden, evenmin als er sprake is van door Kroaten bezette gebieden. De Serviërs zijn reeds enkele eeuwen aanwezig in de door hen gedomineerde streken van Kroatië.
 - (2) De gebezigde formulering gaat voorbij aan het feit dat de "Kroatische" Serviërs om plausibele redenen vrees koesteren voor hun veiligheid, geconfronteerd als zij zijn met een Kroatisch bewind dat nauwelijks moeite doet om hun positie en rechten te garanderen, maar wel heeft gesteld zijn gezag in de betreffende gebieden desnoods met militair geweld te willen herstellen.
 - (3) Welke banden er ook bestaan tussen de Kroatische Serviërs en de autoriteiten van Servië, het is een te eenvoudige voorstelling van zaken dat Servië als republiek deze gebieden beheerst.

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

- b. In deze zelfde alinea wordt melding gemaakt van een "Islamitisch kanton" in Bosnië-Herzegovina. Deze formulering is onjuist, omdat de Moslims in die republiek een etnische en niet noodzakelijkerwijs een religieuze groepering vormen, al hangen velen van hen inderdaad de Islam aan. Ook elders in de tekst (bv. sub 3. tweede alinea) wordt de distinctie Moslims/Islamieten o.i. onvoldoende gemaakt.
- c. Het in de vierde alinea verwoorde oordeel dat in Macedonië op termijn oorlogshandelingen kunnen worden verwacht, wordt dezerzijds slechts gedeeltelijk onderschreven. Een essentiële voorwaarde hiervoor is dat de onderdrukking van de Albanezen in Kosovo escaleert in een openlijke opstand tegen het Servische gezag en dat Albanezen uit Albanië dan wel Macedonië hierbij direkt betrokken raken. Overigens is er sprake van wederzijdse toenadering tussen Macedoniërs en Albanezen in Macedonië, die de gememoreerde "roep om territoriale en politieke autonomie" afzwakt.
- d. Het is twijfelachtig of Vuk Draskovic, zoals gesteld in de derde alinea, op bladzijde 2 de voornaamste antagonist van Milosevic is. Juist het feit dat Draskovic een duidelijk omlinnd programma ontbeert, maakt hem naar dzz oordeel tot een tamelijk beheersbare tegenstander van het regime. Bovendien is het onzeker of zowel de socialistische als de democratische stromingen streven naar een Groot-Servië. Het is twijfelachtig of zelfs Milosevic dit nog als realistisch korte-termijndoel beschouwt.
- e. In de vierde alinea op bladzijde 2 is sprake van de antagoniserende rol van de echtgenote van Milosevic. Het is waar dat zij een prominent lid is van de heropgerichte communistische partij, maar het is dzz oordeel dat noch deze partij, noch mevr. Milosevic een belangrijke rol spelen in het huidige "Joegoslavische" politieke spectrum. Voor een radicaliserende invloed van haar op Milosevic bestaan geen recente aanwijzingen.
- f. In alinea 6 op dezelfde bladzijde is sprake van "deportatie van Albanezen". Deze formulering roept meer vragen op dan zij beantwoordt (hoeveel? waarheen?). Juister zou zijn te wijzen op het ontslag van etnische Albanezen, het zonder vorm van proces arresteren, het in beslag nemen van huizen. Dit zijn, zeker gezien de schrijvende economische omstandigheden in Kosovo, voedingsbodems voor een uitbarsting van volkswoede.
3. Overigens bestaat dezerzijds de bereidheid om op min of meer geregelde basis coördinatie/samenwerkingsgesprekken te voeren die kunnen leiden tot het uitwisselen van gegevens en de verbetering van beider inlichtingenprodukten.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst